

Formaning fra Audun Engh, INTBAU

Ref. Oppslag om seieren for Landsbyen bak Slottet i Vårt Oslo:

<https://www.vartoslo.no/naboer-vant-kamp-mot-hoyblokk-bak-slottet-kommunaldepartementet-stanser-utbygging/?fbclid=IwAR0VrCuoB9zIJ7eBCJldz-mxZao1iyXUrK9zm8-SGEZo0WIXG7Fd70u7K5A>

Departementets svar er en god nyhet, og et skritt videre for prosjektet som lokale krefter har jobbet for: Å skape "Landsbyen bak Slottet". Utdfordringen nå blir å sikre at nybyggene på eiendommen blir godt tilpasset skala og arkitektur i den bevarte eldre bebyggelsen i tre og mur. De må ikke bare bli litt lavere kasser enn blokken som er blitt avvist.

I sin Bystrategi fra 2017 anbefaler Riksantikvaren at nybygg i verneverdige bygningsmiljøer skal være godt tilpasset, også i byggeskikk. Eierne av tomtene i området bak Slottet har allerede engasjert flere arkitekter til å tegne utkast, og de fremstår alle i kontrast til den eldre bebyggelsen. Nesten alle tomteeierne er mer drevet av behovet for å tjene maksimalt med penger, enn å skape et vakkert sted i menneskelig skala. De to målsettingene kommer uunngåelig i konflikt, hvis ikke kommunen vedtar klare begrensninger for hvor mye som kan bygges, kombinert med tydelige krav om god tilpasning, også i arkitektur. En helhetlig plan for området må ha ufravikelige målsettinger om at resultatet skal fremstå som helhetlig, også arkitektonisk.

Slike formingsregler bør bestemmes før man engasjerer arkitekter, slik at det velges arkitekter som respekterer bestemmelsene. Ellers er det fare for at nybyggene vil fremstå hovedsakelig som merkevarebygging for arkitekten, ikke et bidrag til å bevare og videreføre stedets historiske karakter.

Befolkningen og frivillige organisasjoner bør ha reell medbestemmelse i utformingen av slike reguleringsbestemmelser, f.eks. gjennom plansmier. Vi kan ta lærdom fra Storbritannia, der lokalsamfunn, gjennom bl.a. velforeninger, har en lovbestemt rett til å lage sine egne utbyggingsplaner for et område, og få dem politisk behandlet.

Det ble i denne saken lagt opp til at Byantikvaren skulle lage et forslag til en plan for området, men slik jeg forstår det svarte Byantikvaren at de ikke hadde kapasitet til å utforme en plan. Det er et tragisk utfall. Byantikvaren kunne ha laget en god plan for tillatt utnyttelse, og med formingsregler for arkitektonisk tilpasning av nytt til gammelt.

Imidlertid er det et problem at Byantikvaren ennå har saksbehandlere som henger igjen i den gamle ideologien som har altfor lenge preget både arkitektfaget og antikvarer: At det nye skal skille seg fra det gamle gjennom kontrast, og at det er "falsk kopi", "kitch", "pastisj" og "Disneyland" å respektere eldre bygningsmiljøer ved å oppføre nybygg som viderefører den velprøvde og velfungrende eldre byggeskikken. Byantikvarene og fylkeskommunene har nå fått delegert mye av ansvaret for kulturminnevern fra Riksantikvaren. De bør følge de statlige retningslinjene formulert i Riksantikvarens Bystrategi, om at nybygg i verneverdige bygningsmiljøer bør være godt tilpasset, både i skala, utforming og byggeskikk.

Fra Riksantikvarens utvetydige oppsummering av Bystrategien:

"1. Mer tilpasning, mindre kontrast

Nybygg og endringer i de viktigste historiske byområdene bør i større grad videreføre byggeskikken og tilpasses det eksisterende bygningsmiljøet i høyde, volum, utforming og materialbruk".

Nybyggene i området bør være varierte, som de gamle husene i tre og mur. Men hvis det slippes til kontrasterende arkitektur får vi ikke variasjon, men kaos. Ulike tradisjonelle stiluttrykk passer godt sammen, fordi de er beslektet i sin inspirasjon fra naturen, med ornamenter og bruk av naturlige byggematerialer. Modernismen var ment som et brudd med historien og en forkastelse av alle eldre tradisjoner innen arkitektur. Det lyktes de med, og det ser man altfor tydelig når modernistiske arkitekter tillates å tegne "spennende kontraster" i historiske bygningsmiljøer.

Landsbyen bak slottet bør bli et nasjonalt prøveprosjekt for fortetting som viderefører og forsterker den høyt verdsatte tradisjonelle arkitekturen i området . Dette bør kreves, selv om både lokalpolitikere og stedsaktivister garantert vil oppleve latterliggjøring og utfrysing fra det gode selskap av arkitekter og utbyggere. Det finnes imidlertid fagkritiske miljøer innen både arkitektur og eiendomsutvikling, med sans for steders historiske karakter og befolkningens ønsker. De bør involveres.

FORSKNING FRA ÅS

At folk foretrekker tradisjonell arkitektur fremfor modernisme i bymiljøer fremkommer bl.a. av en ny forskningsrapport fra universitetet i Ås.

Her er noen sitater fra en artikkel om prosjektet:

"At naturomgivelser gjør oss lykkeligere, er en veletablert sannhet blant forskerne. Generelt føler vi mennesker oss bedre når vi befinner oss i det vi selv synes er vakre omgivelser.

Også i bebygde områder, som i byen, påvirker utformingen av stedene vår følelse av velvære. Det handler ikke bare om hvor grønt det er rundt oss, men også om arkitekturen og gatebildet gleder det blotte øyet".

– Vi vet fra tidligere forskning at estetikk og omgivelser ikke bare handler om folks meninger. Omgivelsene påvirker folks lykkefølelser, og positive følelser om omgivelsene er knyttet til høyere livskvalitet".

"Deltagerne svarte på spørsmål om førsteinntrykket de fikk etter å ha sett de ulike stedene.

De rangerte sine følelser på en skala fra behagelig til ubehagelig, spennende til kjedelig, avslappende til stressende, trygt til utrygt, interessant til uinteressant og aktivt til inaktivt".

"Det viste seg at stedene som er preget av tradisjonell arkitektur, ble betydelig bedre mottatt enn moderne byrom".

Her er link til artikkelen om forskningsresultatene:

https://forskning.no/arkitektur-nmbu-norges-miljo-og-biovitenskapelige-universitet-partner/folk-flest-trives-ikke-med-moderne-arkitektur/1622000?fbclid=IwAR27aSJcrg6d1moRbn2zOvp_CuqtpWyYHNV1MmC0AIVapnf-zr10tBCeWXc#disqus_thread

Audun Engh

Styremedlem i INTBAU Norge

International Network for Traditional Building, Architecture and Urbanism

www.intbau.org